

Stiilipuhas “Norma”

Toomas Kuter

Vincenzo Bellini ooper “NORMA” Soome Rahvusooperis: dirigent Alberto Hold-Garrido, lavastaja Renata Scotto, osades Olga Romanko, Riikka Rantanen, Juha Riihimäki jt. 24. IX etendus Helsingis.

Bellini “Norma” kuulub bel canto kuldajastu kaunimate ooperite hulka ning kuigi tegu on traagilise, südamesse mineva loo ja tänapäeva inimesele ehk isegi naiivse tunnetetulvaga, ei jäta see ooper külmaks. Juba libretos endas on kõike, mida ooperit hindav hing võiks ihaldada: paatost, kirge, armukadedust ja traagikat ning ooperis endas lõpmatult kauneid meloodiad.

Lugu ise on liigutav ja lihtne. Gallias võitlevad druiidid vihatud roomlaste vastu. Lisaks väejuht Orovole juhib nende võitlust kõikvõimas preestrinna Norma, kes muu hulgas on andnud neitsilikkuse töötuse, sest vaid see tagab jumalate abi nii talle enesele kui kogu rahvale. Ent inimlik armastus on jumalikust armastusest tugevam ja nõnda on preestrinna sooritanud suurima patu: reetnud oma rahva ning nautinud lembust roomlaste kohaliku juhi Pollionega, kinkinud talle kaks last. See on Norma suur saladus, mida keegi ei tea ja millest polekski teada saadud, kui Pollione poleks armunud druiiditar Adalgisasse.

Romantiline lavastus, ülevad žestid

Soome Rahvusooperi “Norma” on lavastatud klassikalisel kujul. Vaataja ees areneb tõeline romantiline ooper, millele mängivad laval kaasa dekoratsioonid, valgus, koor ja suurepäraseid solistid.

Ooperidiiva Renata Scotto käe all on valminud kirklik, jõuline ja emotsionaalne lavastus, kus on olemas kõik ooperielamuseks vajalik. Renata Scotto on ise Norma partiid laulnud, tema lavastus on ooperi klassikalisi põhimõtteid silmas pidades niivõrd stiilipuhas, et ainuüksi selle tõttu tasub õhtu etendusel veeta.

Moderniseerunud maailmas ei kohta nii stiilipuhast lähenemist klassikalisele bel canto’le just sageli. Seda vapustavamalt mõjuvad peategelaste suured, rõhutatult aeglased žestid (eriti Norma puhul), väärikas liikumine, ilustatud paatos ja majesteetlikkus. Kõik see, mis XIX sajandil ooperist ooperi tegi ning mida tol ajal kõrgelt hinnati.

Kaasa aitavad dekoratsioonide põhitoonid (kunstnik Carlo Diappi), milleks on tugevad ja puhtad värvid: punane (mis iseloomustab roomlasi), tumesinine, hõbe ja hall, mis iseloomulik druiididele.

Tegu on numbriooperiga, kus tegelaste aariad ja duetid küllalt pikad, mistõttu mõjuvad nendes palades kõik žestid. Ka see, kui Norma, olles otsustanud oma lapsi mitte tappa, langetab nuga ligi pool minutit. See on parimas mõttes ooperlik.

Kuna Norma kuulub druiidide ladvikusse ja tema kõnelustest jumalatega sõltuvad elutähtsad ettevõtmised, otsustab Adalgisa, kes on samuti Pollionesse armunud, oma muret Normale pihtida. Norma mõistab teda kui naine naist suurepäraselt (sama eksimus muserdab temagi hinge). Seda hetkeni, mil Adalgisa preestrinnale teada annab, et tema armastatuks osutub Pollione - Norma laste isa.

Draamatiline ja võimas Romanko

Norma rollis esinenud Olga Romankol on suurepärase, metsolikult tumeda värviga sopran, milles rohkelt dramatismi ja tavaliselt Wagneri-lauljatele omast jõulisust. Seda terviklikumalt ja huvitavamalt mõjus tema Norma partii, mis mõeldud koloratuursematele ja mitte niivõrd rasketele häälele. Kui alguses see veidi ehmatas, siis ooperi arenedes Romanko ettekanne, emotsionaalsus ja stiilsus ainult suurendas elamust. Publiku ees oli kuninglik preestrinna, kelles endas ja kelle hääle värvides oli parajal määral julmust ja soojust, raevu ja armastust. Tema väärikalt loodud tegelaskuju kannatas tõeliselt ning oli ooperi lõppedes tavaline, armastust ihkav ja armastuse nimel elav-surev naine.

Adalgisa loobub armastusest Pollione vastu. Pollione tungib druiidide pühapaika ning ta võetakse kinni. Norma teatab, et jumalad nõuavad Pollione ohverdamist, ent lõpuks võidab armastus. Šokeerides druiide ja oma rahvast ütleb Norma, et jumalad nõuavad ohvriks teda, kes teinud suurimat pattu. Preestrinna ohvrimeelsus ei jää tasuta: Pollione armub taas Normasse ning koos lähevad nad tulesurma. Ülev ja ooperlik!

Ent vähesed artistid suudavad selle ülevuse ja ooperlikkuse publikule nii edasi anda, et saalis nihelemine ja tunnetetulvast tekkinud väsimus maad ei võtaks. Olga Romanko suutis. Koguni sedavõrd, et kummardama tulles oli rollisolek veel selgesti tajutav: publiku vaimustunud braavohüüetele ei vastanud sopran Romanko, vaid ülempreestrinna Norma.

Moskvas sündinud Romanko on hulgaliselt plaadistanud, samuti esinenud koos paljude tähtedega, teiste seas Plácido Domingoga. Ta on väga hea laulja, kelle jaoks vokaalseid probleeme ei eksisteeri.

Ootamatu lõpplahendus

Soome Rahvusooperi solistide vokaalset tugevust tõestasid lisaks Normale Adalgisa rollis esinenud Riikka Rantanen, Pollione partiid laulnud Juha Riihimäki ja Orovesona üles astunud Ilkka Vihavainen. Adalgisa sekundeeris Normale just vajalikul määral, jäädes kõikvõimsa ülempreestrinna varju. Vokaalselt valdas Rantanen hästi Bellini muusikale omast kergust.

Juha Riihimäki on stabiilne tenor, kes just bel canto partiideks sobiv. Temas oli ehk kõige vähem kirge, mis aga lavastuse seisukohalt pidigi roomlaste väejuhile omane olema. Uhkelt kõlas Ilkka Vihavaise bass, Oroveso vokaalnumbrid olid kaasahaaravad.

Tegu on sedavõrd stiilse etendusega, et siin nagu polegi midagi, mis kõrva, südant või hinge kriibiks. Ka Soome Rahvusooperi koor esines paatoslikult, mis tänu koori suurusele oli eriti mõjuv. Orkester Alberto Hold-Garrido käe all arvestas solistidega, järgides nende nüansse, fermaate, pause, ja seegi oli stiilne.

Ooperi lõpustseen oli lahendatud lihtsalt, samas efektselt. Armastajate tulesurma tähistas laval ootamatult ülevalt alla langev pea lavakõrgune punane riie. See ootamatus jättis sügava mulje, mis rikastas tervikut isemoodi nüansiga.